

Vývoj písma

PhDr. Jindra Pavelková

VIKBB50 - Dějiny knižní kultury

Šíření písma z Egypta

sumerské obrázkové p.

sumerské klínové p.

babylonské p.

asyrské p.

chetitské p.

Periodizace vývoje písma

- Antika (7. stol.př.n.l. – 5./6. stol.n.l.)**
- Národní písma (5./6. stol.n.l. – konec 8. stol.)**
- Karolínská minuskula (konec 8. stol. – 11. stol.)**
- Gotická písma (11.-15. stol.)**
- Humanistická písma (14./15. stol.- současnost)**
- Novověká písma (15.stol. – současnost)**

Majuskulní x minuskulní písmo

Majuskulní písmo lze vepsat do dvou řádků

Minuskulní písmo – sekundárně odvozeno, lze vepsat do čtyř řádků

Uplatnění nejprve v epigrafice, postupně se uplatňuje i v památkách jiných než nápisových

scriptura monumentalis x scr. actuaria

4.-3. stol.př.n.l.

**zběžnější
nápis
doby
císařské**

V době císaře Augusta vyváženost písma, přetváří se do scr. quadraty

Bokem se vyvíjí scr. uncialis – knižní písmo

Vývoj písma

capitalis quadrata – knižní písmo, známé z Vergiliových rukopisů

capitalis rustica – knižní paralela ke scriptura actuaria

starší římská kurziva – písmo diplomatického materiálu, transformuje se do mladší římské kurzivy

mladší římská kurziva – nejmladší minuskulní písmo

scriptura uncialis – např. Ciceronův spis *De republica*, používá se až do karolinské renesance, reflektuje změny ze starší římské kurzivy

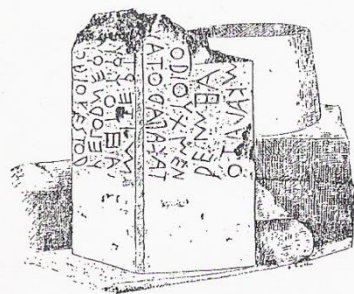
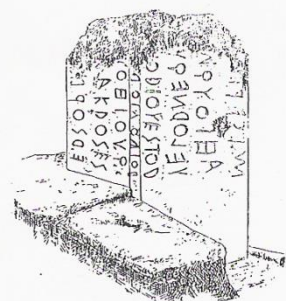
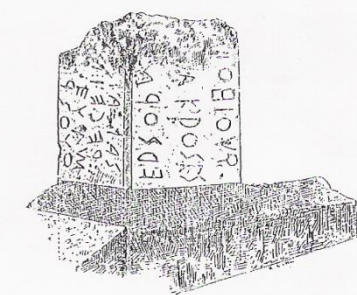
scriptura semiuncialis – reflektuje změny z mladší římské kurzivy, největší rozkvět v období konce antiky

kurziva císařských reskriptů – kombinace starší a mladší římské kurzivy, používána jen v císařské kanceláři a v estetické próze

SROVNÁVACÍ TABULKA ŘECKÉ A LATINSKÉ ABECEDY

11

		ŘECKÝ VÝCHOD	ŘECKÝ ZÁPAD	LATINKA ARCHAICKÁ	LATINKA KLASICKÁ
1	<i>alfa</i>	Α	Α	Α	Α
2	<i>béta</i>	Β	Β	Β	Β
3	<i>gamma</i>	Γ	Γ, C	C [g] i [k]	C [k]
4	<i>delta</i>	Δ	Δ, D	D	D
5	<i>epsílon</i>	Ε	Ε	Ε	Ε
6			F <i>vau</i> [v]	F [f]	F
7	<i>(d)zéta</i>	Ζ, Ι	Ι		G [g]
8	<i>éta [é]</i>	Η	Β, Η <i>héta</i> [h]	Β, Η [h]	H
9	<i>théta</i>	Θ	Θ		
10	<i>ióta</i>	Ι	Ι	Ι [i] i [j]	Ι [i] i [j]
11	<i>kappa</i>	Κ	Κ	Κ	Κ
12	<i>lambda</i>	Λ	Λ, L	L	L
13	<i>mý</i>	Μ	Μ, Μ	Μ, Μ	Μ
14	<i>ný</i>	Ν	Ν, Ν	Ν, Ν	Ν
15	<i>ksi</i>	Ξ			
16	<i>omikron</i>	Ο	Ο	Ο	Ο
17	<i>pí</i>	Π	Π, Γ	Γ	P
18			Ϝ <i>koppa</i> [k]	Ϝ [kv]	Q
19	<i>ró</i>	Ρ	Ρ, Ρ	Ρ, Ρ	R
20	<i>sigma</i>	Σ	Σ, Σ	Σ, Σ	S
21	<i>tau</i>	Τ	Τ	Τ	T
22	<i>ýpsilon</i>	Υ	Υ, V <i>úpsilon</i>	V [u] i [v]	V [ú] i [v]
23	<i>fi [ph]</i>	Φ	Φ		
24	<i>chi [kh]</i>	Χ	Χ, + [ks]	Χ, + [ks]	X
25	<i>psi [ps]</i>	Ψ	Ψ [kh]		
26	<i>ómega</i>	Ω			
27					Y } jen
28					Z } v cizích

Saec. VI. vel V. ante Chr. — The most ancient Roman Inscription.

Rome, Forum Romanum.

Capitalis quadrata

AN POSUIT NATURALI LOCIS QUO TEMPORE PRIMUM
DEU CALION VACUUM LAPIDES IACIT IN ORBE
VND E HOMINES NATI DURVM GENVS ERGO AGITERRA
PINGVES SOLVM PRIMIS EX TEMPORE MENSIB ANNI
5 FORTES IN VERI ANTI AURIGLAE BASQ. IACENTIS
PVLVERE VLENTA COQUA MATVRIS SOLIB AESTAS
ALSINONI VERITELLYS FECUNDAS VBI PSVM
ARCI VRVM IENVS ISTERIIS VSPENDERES VECO
ILLI COFFICIANI LAELIS NE ERUGIBVS HERBNE
10 HIC STERILEM EXIGVVS NIDESERATVM MORHAREN
AETERNIS IDIMTONS ASCESSARE NOVALIS
TISEGNEMPTIERESITV DVRES CERECAMPVM
AVTIBI FLAVAS IRES MVLTOSIDERE FARRA
VND E PRIVSLATI VMSILIQVAQVASSANTELLGVM

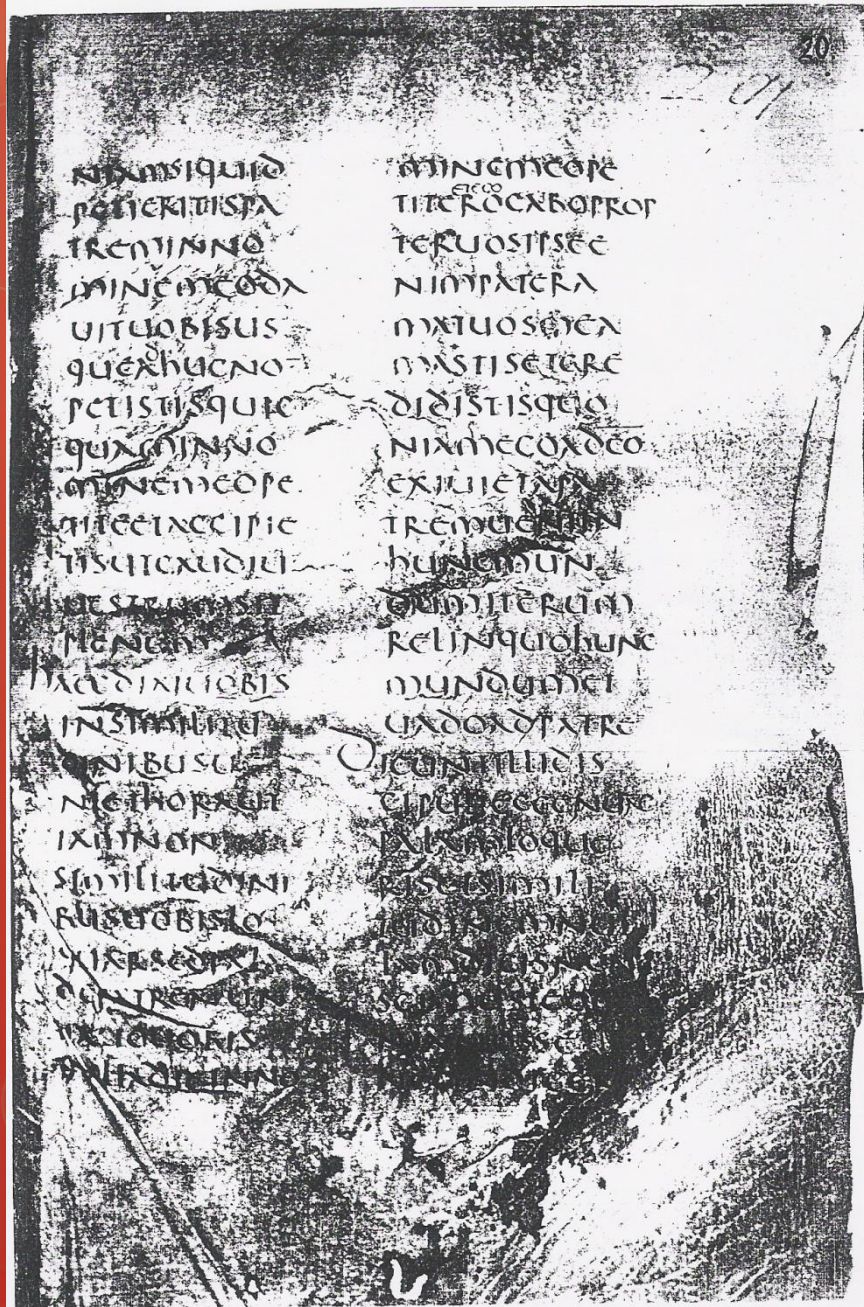
Capitalis rustica

Iste lib est bryon

MON TIBV SEI SLIVIS SVDOIO ACI ABATI NANI
COROCVDELI SALEXIN CHLEMEACARAVINACURAS
NILETENOSTRUMISE RE REMORI ME DENIQVE COGES
NUNCEITAM PEQVDESUMBRASIFRIGORACALIAN
NUNCEVTRIDESITAMOCVLANISLINETA LACERTOS
THESTVVSERAI DOLES SISAESSORIBVSAESVIO
MIXSIRPVLLVMQVEHVBASCONIVNDITOLINTIS
AGAMCUMRAVICSTVADVMVESTEGIAVSTRO: AT
SOLESVBARPENTIERESONANTARBVSLACICADISA
NONNEVLLSVIVSTRISTESAMARYLLUDISIRAS: I
ATQVESVLERVAIATLAKSTLIDIANONNEAENALCAM
QVMAVISELLIENECVQVMAVISTVAGIADISVISES

Semiunciala

IN QUO TUMULUS PROXIMA TURBA COERET.
PRAEBERETQUE SUAE SPECTACULA TRISTITIAE MORTIS
QUALIS AD INSTANTIS ACIES. CUM TELATA PARANTUR.
- SIGNA TURBAE CLASSESQUE SIMUL TERRESTRIBUS ARMIS /
EST FACILES EA VISA. LOCUM SAENA COERENT.
INSTRUMENTA NECIS VARIO CONGESTA PARANTUR /
VND VESICILLUCI CAUO. DEFORME CCUM
OMNE VAGABATUR. LEITIGENVS. OMNE TIMORIS. /

Scriptura uncialis

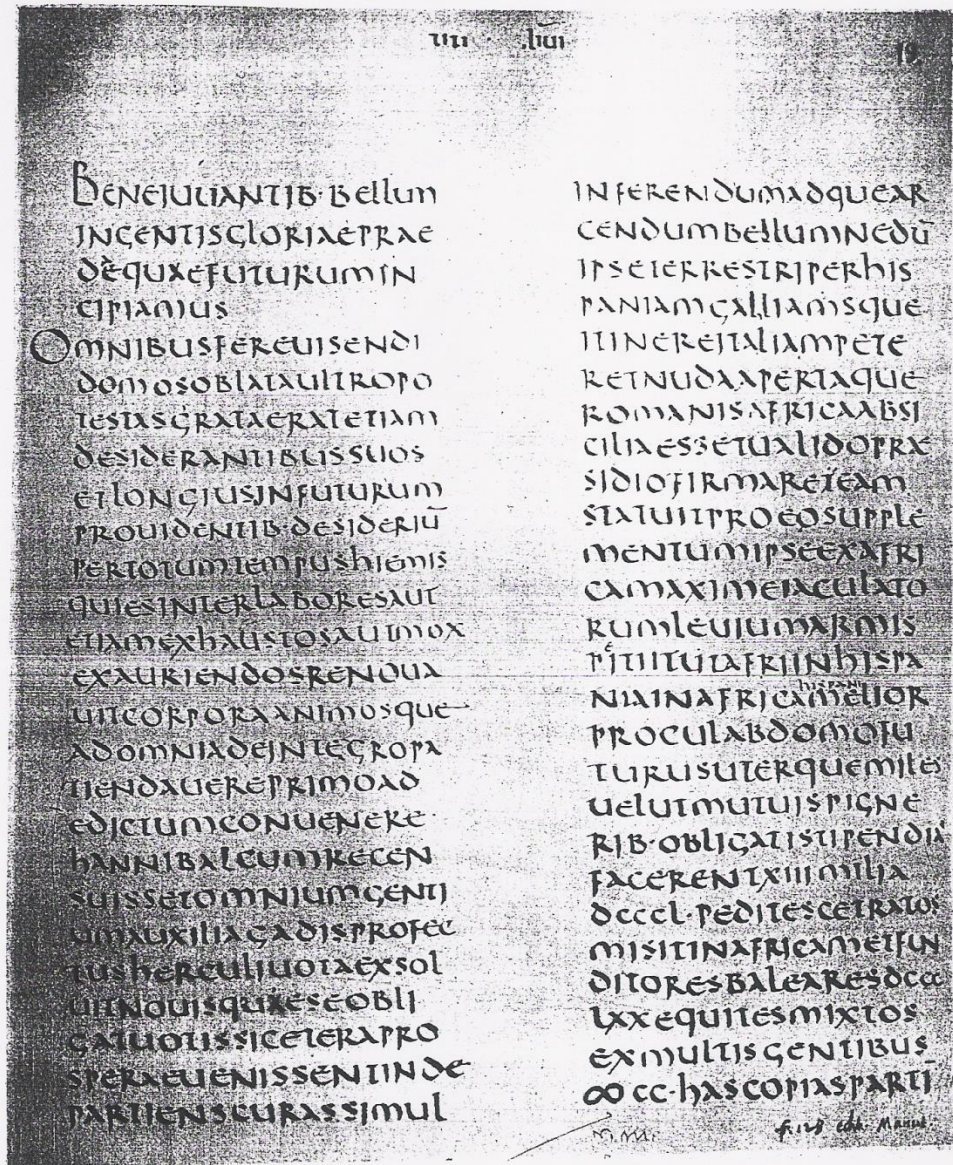
Evangeliář z
Vercelli
patrně autograf
biskupa Eusebia
před 371

Vercelli - Katedr. kn.

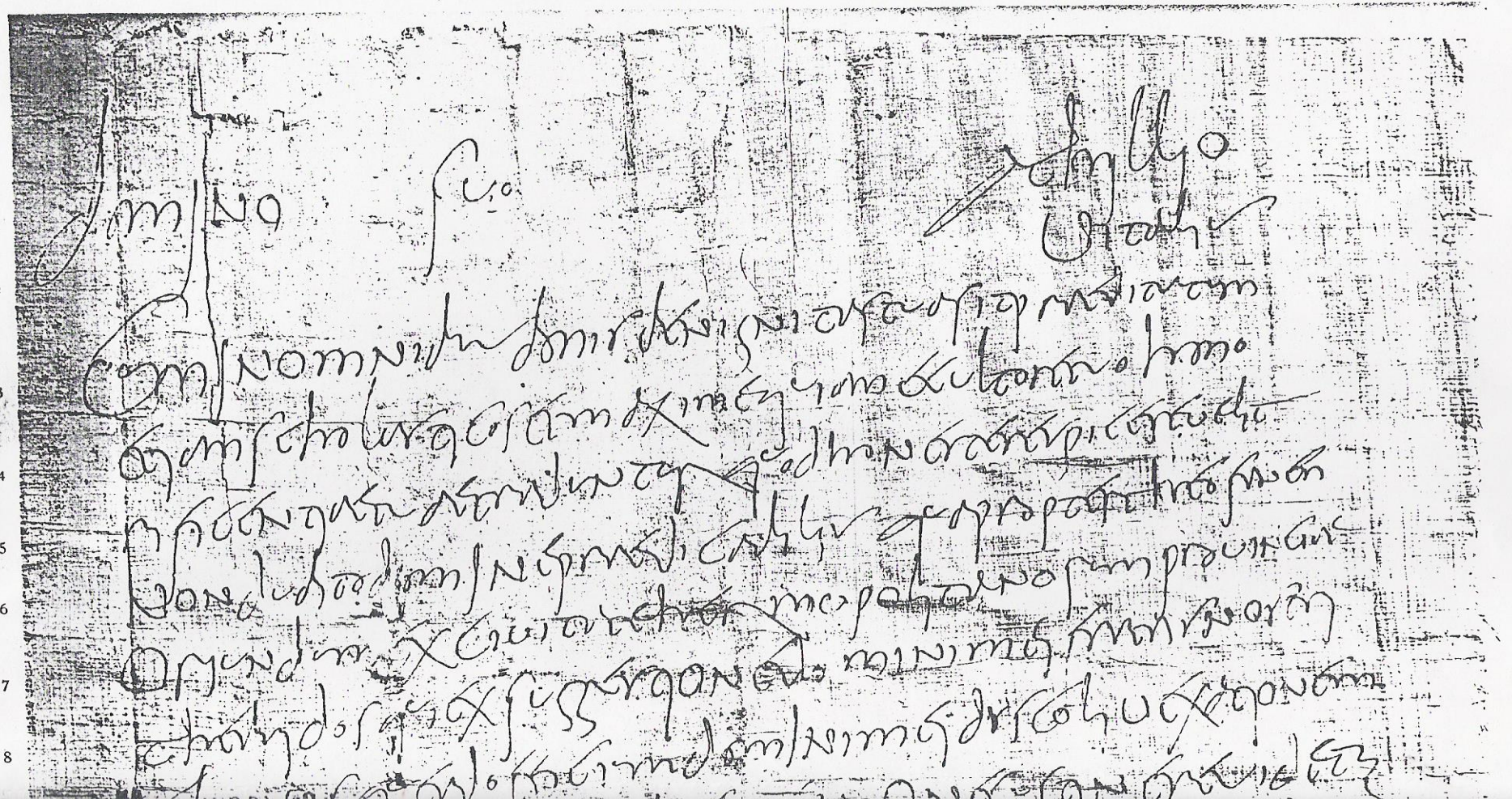
Evangel. (ante 371?)

Scriptura uncialis

Paříž, T. Livius,
zlomek III.
dekády,
5. stol.

Mladší římská kurziva

Latinský dopis

4. 11. 246
decem et octo conuenienter apud niciam
episcopi sunt. et anathema deinde omnes
qui uarij rex inde expositionibus ad fuerunt
pre quoque pridem tam mortuus anathema
tibi patere tueret. cuius aena synodus fuit
curae quantum sibi pro opinionibus infamata,
per turbas et contra humanum diuinumque
iudicium cum paucis ratellibus tuis profici,
nisi impugnat. sed non licet tibi nunc regno
potenti etiam in portis praetudicare.
Extant enim litterae quibus id quod tu
criminorum imputar pietate tunc esse susceptam
docetur. et uideborum sanctam intel
legentiam. et uide ecclesiae in per turbata
constitutionem. et uide humanam et uide
fidem. et uide humanae spei confidentem
securitatem. et uide hereticae damnatio
nis publicum pensum. et in te lege te diu
inae religionis hortem. et in inimicum memo
ris sanctorum et paterna pietatis
rebellem.
(Anathema in uicibus...)
Ex lib. Liber INCONSTANTUM
Hic quidem AD CONSTANTIAM
BENIGNI PAX...
25

scr. semi-nuncialis (Romana)

Hilarius z
Poitiers, r.
509/510

scr. seminuncialis (Romana)

starší (východní) polounciála – do značné míry kopíruje genezi unciály

mladší polounciála – nejstarší doklady zlomkovitě z 5. stol., důležitější fáze pro další vývoj

Insulární národní písma

vznik z římské polounciály:

- iroskotská polounciála (7.-9. stol.)
- anglosaská polounciála (cca 700 – 8. stol.)

Anglosaská polounciála

1) **E**scitote enim semper pauperes habebitis
vobiscum. Me autem non semper habebitis.

5 **M**ittens enim haec inquit cum hoc
corpus meum ad servandum in me. **F**ecit
10 **M**endico vobis ubicumque praedicationum fuerit hoc
evangelium in toto orbe. **M**urrabitur
15 **Q**uod fecit haec in memoriam ipsius.

Hic ad huc unus octo duodecim
20 **U**o principes sacerdotum quidam
nomen scarioth. **Q**ui illis quidam
25 **Q**ui illis quidam dare. **Q**ui vobis eum quod
Kelli constaverunt. **Q**ui

Evangeliář z
Kells

Anglosaská minuskula

5
10
15
21

pari uapata n̄minima atq. ad q̄ir copium sur̄ q̄ir replam madi
lat̄ q̄a d̄ p̄ ad q̄ir q̄ir In diuinum ubi humanū de q̄a ayxiliū. lussit
p̄ obuiam p̄a eub̄ tab. & huic illuc uolantib. q̄mūz lobur̄ q̄r̄ q̄m̄.
q̄a threoloc ubi plamma. In p̄aur̄ m̄ q̄m̄ ē In cum bebat mar̄ q̄
num beator. iiii. coronator. ibi p̄ lacur̄ obrequisit̄ ā manib. q̄ir̄.
co q̄itor ando p̄ iculum. In p̄r̄ m̄ ur̄ ab̄ is q̄e q̄ p̄r̄ m̄ a p̄ o r̄ ā n̄ m̄ n̄ ur̄
mutam labor ando nequi uq̄at. p̄ & m̄ o r̄ a uq̄at̄ q̄ uia m̄ q̄ & die
plam̄ ur̄ biln̄ c̄ h̄ dia p̄ r̄ ar̄ q̄ a d̄ o r̄ a m̄ q̄ & die r̄ q̄ l̄ q̄ ar̄ p̄ r̄ i m̄ o
um̄ p̄ r̄ p̄ r̄ or̄ r̄ a l̄ q̄ i o n̄ e l̄ o c̄ o r̄ q̄. d̄ o r̄ a q̄ a n̄ t̄ a b̄ f̄ o r̄ a x̄ i t̄ a c̄ m̄ o x̄ p̄ u n̄
ditur̄ qui q̄ c̄ h̄ d̄ o p̄ l̄ a m̄ m̄ i r̄ p̄ a r̄ i t̄ p̄ o p̄ r̄ a t̄ a q̄. & t̄ a n̄ c̄ a r̄ q̄ p̄ ē a n̄ t̄
& q̄ i n̄ p̄ d̄ i ḡ n̄ e d̄ i u i n a e c̄ a r̄ i t̄ a t̄ a r̄ p̄ o r̄ a t̄ a n̄ d̄ e b̄ a t̄. q̄ t̄ o m̄ p̄ ē r̄ a t̄ a r̄.
p̄ o t̄ ē r̄ a t̄ a m̄ a q̄ i a r̄ a r̄ u a r̄ u o r̄ q̄. l̄ o r̄ i o n̄ e c̄ o p̄ e b̄ i r̄ o r̄ a t̄ i o n̄ i b̄.
t̄ & h̄ o r̄ t̄ a t̄ i o n̄ i b̄. p̄ q̄ e l l̄ e s̄ q̄ u q̄ a t̄ i n̄ q̄ r̄ t̄ o u q̄ a r̄ p̄ l̄ a m̄ m̄ i r̄ q̄.
mundialib. p̄ ual q̄e & n̄ e s̄ i b̄ i p̄ u i r̄ q̄. n̄ o c̄ a r̄ i t̄ o b̄ t̄ a n̄ q̄ e p̄ o t̄ ē r̄ a t̄
& h̄ i c̄. p̄ o f̄ e q̄. a n̄ n̄ i r̄. u. p̄ ē r̄ t̄ & c̄ l̄ a m̄ a e o d̄ b̄ a l d̄ o r̄ e ḡ n̄ a n̄ t̄ e m̄ i ḡ r̄ a u n̄ t̄
a d̄ c̄ a e l̄ o r̄ i p̄ r̄ u t̄ a r̄ q̄. c̄ u m̄ p̄ a t̄ r̄ i b̄. p̄ u i r̄ i n̄ y q̄ e d̄ i c̄ t̄ o m̄ o n̄ a s̄ t̄ e r̄ i o &
& c̄ l̄ a b̄ e a t̄ i s̄ s̄ i m̄. a p̄ o f̄ e p̄ r̄ i n̄ c̄ i p̄ i r̄ a n̄ n̄ o a b̄ i n̄ c̄ a r̄ d̄ n̄ i d̄ e x̄ x̄ i i i. d̄ i e u i i i. s̄ e l̄ r̄ m̄ ḡ i a r̄.
C̄ u n̄ s̄ t̄ a m̄ p̄ u c̄ a s̄ s̄ i t̄ i n̄ p̄ o n̄ t̄ i f̄ i c̄ a t̄ a m̄ l̄ u s̄ e u r̄. q̄ u i q̄ a t̄ h̄ r̄ o p̄ ē n̄ s̄ i r̄ e a l̄ e
& m̄. i l l̄ i h̄ e c̄ l̄ e r̄ o m̄ a n̄ u m̄ r̄ e r̄ r̄ e n̄ a u n̄ t̄ & u i m̄. d̄ a t̄ a r̄ a b̄ i o n̄ d̄ i

Kronika Bedy ctihodného z r. 737

Kontinentální národní písma

Severní Itálie:

- tzv. Langobardská písma:
staroitalská kurziva (7. stol.),
tvarově téměř totožná s mladší
římskou kurzivou, jedná se o její
mladší fázi, která pokračuje až do
14. stol.

staroitalské knižní písmo (7.-8.
stol.)

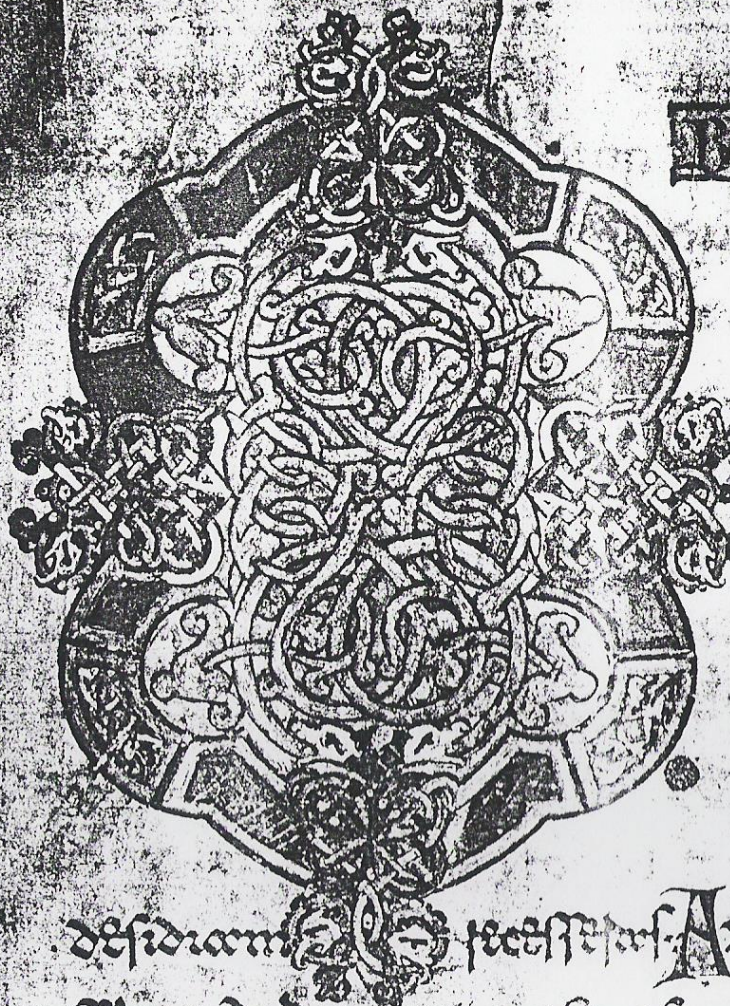
Silný vliv insulárních písem

staroitalská kurziva

Handwritten text in Old Italic script, likely from an ancient manuscript or inscription. The text is densely packed and written in a cursive style characteristic of the period. The script is highly stylized and difficult to decipher without specialized knowledge. The text appears to be organized into several lines, with some words or phrases possibly being larger or more prominent than others. The overall appearance is that of an ancient document, possibly a legal or administrative record, given the nature of the script and the way the text is arranged.

staroitalské knižní písmo

culobraye conuolunt. de ciabur mē mē in ea ungelosul au
tor diatris p m m un d r f m m a e a d i n e i n a t r p n u r d o g e u i r i t o u r
le r u f f o l a n t e q u o d r u a u m e r t . q u e s a u d i m s p m e s i n t l e t e s s
r e l y u r t u r d i c i t a t i q u e s u l l i g a t u d i n e r t r e m u n d a n a r q u e s u m
g e r u n t i n c o r d e h o m i n i r m a n d u a l n e o r u l a u t o p r o p f o c h t
q u i r d i m u m q u a m s u l l i g a t u r d a m a n d o p o d u r o b n e s u l l i g a t u r
t r e d e s p o . q u i r d u m l u g i r d o m u r r u e p y d u i d e u a d i t e g b u r e s
d i s i t p o d u r e p y d u i d i e . u n d e a i t u p o s t a l o r . q u i r i n e a x o y s t
r o l l i g a t u r e r t q u e r u n t d n i q u o m o d o p l e c e t o . q u i a u d m
c u m a x o y s t r o l l i g a t u r e r t q u e r u n t m u n d i q u o m o d o p l e c e
t a x o y s . e r g o f f u n d e t e n e u n e a u e r t u n o n u a u r p u g e r e d
s p i n a r . n e q u i n d a m a u e s t r a n o n u i n u m a d f o r a t r e d e c o a m
q u i r q u i r h i m u n d a m i a l g i t e t p a a p a r b u r n o n l a r g i t u r . I l l e
r e d o r u m c o l l i g a t i o n u i n u m . q u i s q u i r m e r t r y k o n d i t e t i n d i
x i t i b u r n o m i n i x t r e . l y t e n o n a d i m o n i e s t r a c u r y p o r a r t
r e d e r b u l o r a u a n d e s c o n s e d u i t . n a m p r o p a r e u a t r e h p
a u r a d e b r u n o y s t e s p i n a r e t a r b u l o r d e r i n n u b r e a b r e
I c i g p p u m f e r q u i t a d e m i c u r o m n i b u r n o t u m d e
h o d i e o e l e b r a m u r . b e n e u a l i r i e . c u t d i c u n t l u m i n
o m n i b u s u n d a m a n o t u l t m d u r m a x o y m p o s t a t e
m a r a d u l m u n t l g a u r u o t u n o s t r a u e l m u n d i . m u n d u s

ESQUEL

o sly p̄dēp̄tāe mā
gīth. & hielmaeou
fem eodis car. & a
monitionē p̄i p̄c
atq; lib̄nāt̄ exēp̄t.
& eff̄caciā comple.
uac̄edum p̄obediā
q̄e labotān p̄dēt̄.
aquo p̄lnobediāq̄e

desideriā. **E** p̄c̄ess̄t̄. Adāe et̄go nunc mēus

st̄mo d̄h̄ḡat̄. quisquis ab̄t̄nūn̄q̄es p̄t̄p̄i
uolup̄t̄at̄ib; / d̄n̄o x̄p̄o. uel̄o t̄ḡi m̄l̄it̄at̄at̄us

ob̄ediāq̄e f̄ot̄iss̄imae ac̄q; p̄el̄at̄ae ac̄m̄ae sum̄is;

Imp̄h̄m̄is uac̄ quicquid aḡēdu? Inchōat̄ bonū.

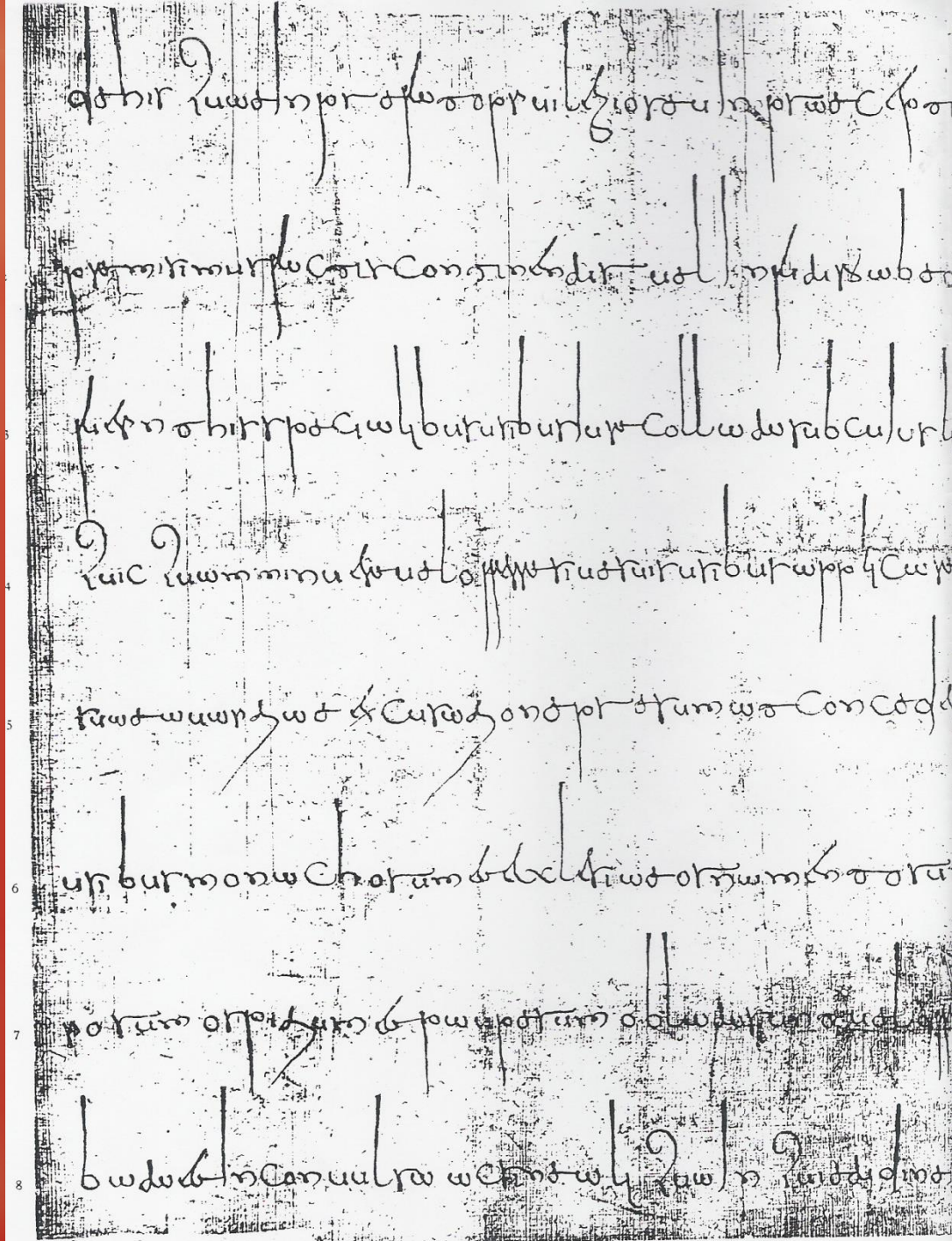
ab̄t̄o p̄bet̄ inst̄en̄t̄iss̄imae ot̄at̄ionē d̄ep̄os̄c̄at̄.

Kontinentální národní písma

Jižní Itálie:

- Scriptura Beneventana (8.-14. stol.)
 - posléze písmo beneventsko-montecassinské
- od konce 12. stol. úpadek, použity některé prvky karolínské minuskuly

starší kuriála

Kontinentální národní písma

Španělsko:

- Vizigótské písmo (pol. 7. stol.-
13. stol.)

recepce mladší římské kurzivy
u Vizigótů znalost písma již ve 4.
stol v době působení Vulfila –
zprostředkoval Gótům Bibli a
sestavil abecedu – nemá nic
společného s vizigótským písmem
verze kurzivní i knižní

knižní písmo

Ex corde. Ex oculis.
anima. Ex oculis uisus.
Ex oculis profectus. Ex oculis
uisceribus. Ex eo quod in
aellio. Ex eo quod supio.
Non alia ex eo quod natio.
quā ueritatem inquisit.
Non plus alia. quā diuina
ueritatem diligere.
Non alia. quā dñm. et q̄
diuina uindicare.
Solus aduersus di. ratiōnis.
Solus profunctorib. et pro
functorib. cunctis.
obuius ratiōnis. Solus
contra dicitur ueritati.
Iam se ueritatis aduersus.
Ex ueris. ueritatis.
Iam q̄ dñm pauca. sup̄
aeris. ueritatis. ueritatis.
ueritatis illa. q̄ dñm. ratiōnis.
saluandū. et in seta seto.
possidēta ueritatis.

LIBELLVS
DURENTE
SMAAREANT
TRIARTOSIDT
ENTREINTE
ORDNESINMP
ENRPTVS

DOCTRIA

Kontinentální národní písma

Francie:

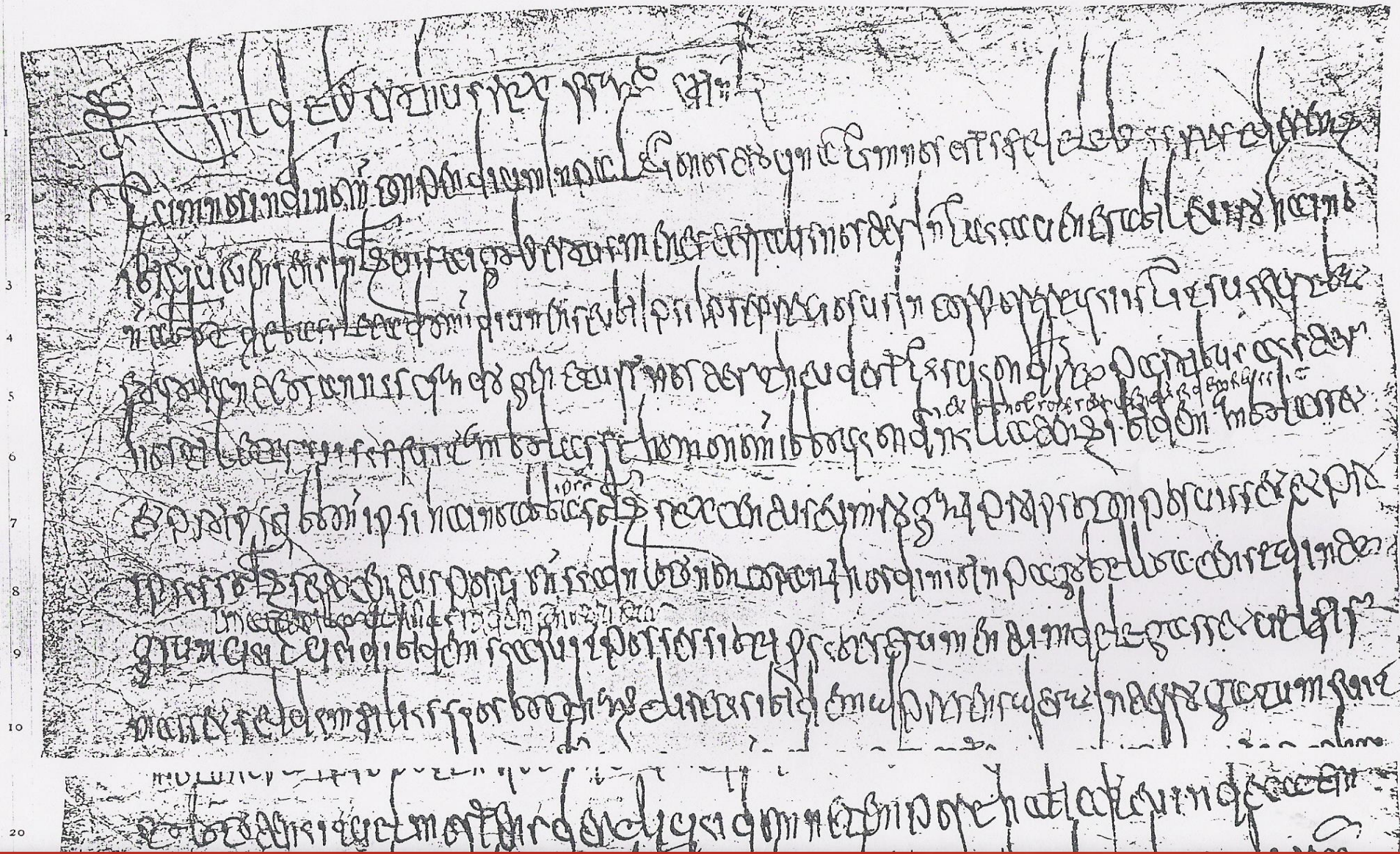
- Merovejské písmo

Knižní písmo se vyvinulo z římské polokurzivy (7.-8./9. stol.)

Merovejská kurziva z mladší římské kurzivy (7. – konec 9. stol.)

Knižní písmo bylo nahrazeno karlinskou minuskulí

kurziva

knižní písmo

Et uide laetamini positi etc. Et uide quomodo
sicut super cepit dicitur. non cum leuatum
nibus positi sum. falsis operibus uoluntatum
lorum. Tunc ergo in die iudicij pulu-
quibus. Et primus ad modum dicitur. Et uide
et uide. non dum sum. scilicet scilicet. Et
quicquid est. Et cum conuersus resurrexerit.

LECCIO SEXTA FERIA PASCHAE Lectio Apocalypsis iohannis apos

TEMPORIBUS

COI IOHANNIS

audiu uocem de sa-
eato non est omnis. Et
illi et magis. Et uide
sicut uocem aquarum
uocem tonitruum in
alleluia. Quoniam regnauit
omni potens. Et uide
dicitur gloria. Et uide
Et uide quod precipit
illi. Et uide quod precipit
dum.

Karolínská minuskula

Vznik v oblasti francké říše v 2. pol. 8. stol., končí s nástupem gotizace písma ve 13. stol.

výsledek vývoje merovejského písma, patrně ve skriptoriu kláštera v Corbie. Písmo je zbavováno ligatur a stává se tak čitelnějším

Roku 789 Karel Veliký nařídil reformu liturgických textů – jak po stránce obsahové tak i po stránce čitelnosti.

Nejprve provedena reforma knižního písma

Karolínská minuskula

Listiny ještě asi sto let psány původní merovejskou kurzivou, ta posléze nahrazena diplomatickou minuskulí (70. léta 9. stol.)

aaabc&

ddeee&

emefg

ggghij

klmno

æppqr

ssttuv

xxzy&

HYMN SCAAMBROSII IN LAUDE SCORUM MARTYRUM.

A & maxime sa. & mas tyru uic torias.
L audes ferentes debitas. Laetificamus in tal;
E clefiarum principes. belli triumphalis duces.
C aelestis uile milites. & uera mundi lumina.
T erroris uicto seculi. poenisq. spreas corporis.
M os huius sacre copendo. unam beatam possident.
T raduntur igitur tyres. & bestiarum dentibus.
A rmata seuit unguis. corporis insaniam.
N udata pendunt uiscera. sanguis sacratus fundit.
S ed p m uent immobiles. uix penes gratia.
O euos scōz. fides inuicta spes credentium.
P erfecta xp̄i. karitas mundi triumphat principē.
I n his p̄tēna gl̄a. in his uoluntas sp̄s.
E xultat in his filius. celū se pleat gaudio.
T enunc redemptor que sumus. uenit h̄i confortio.
I ungas precantes seruuolos. in sempiterna seta.

I NCIPIT BELLUS DE FESTIUITATIBUS SCORUM APOSTOLORUM ET RELIQUORUM QU
D ISCIPULI AUT UICIUI SUCCESSORESQUE IPSORUM APOSTOLORUM ET RELIQUORUM

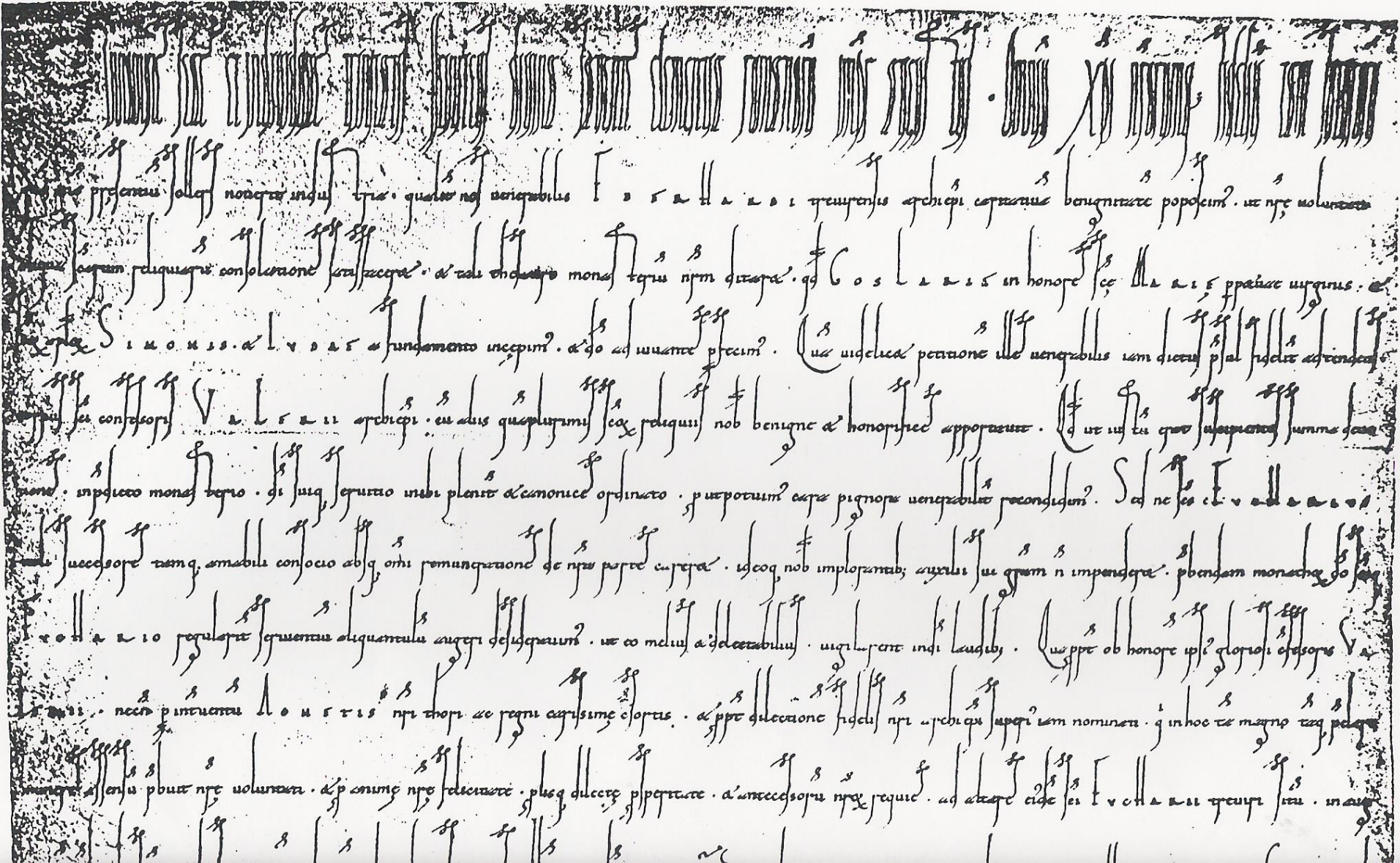
III. **K** LUT. P. om̄s n̄cat beatorū apostolorū petri & pauli. qui passis submerone. basso.
 & tūco c̄sulib; Pa iussu secundo claudii anno post cōp̄is cū d̄rao chensis eccl̄e & p̄dicationem
 d̄sp̄sionis eorū q̄ doc̄is cum c̄sione c̄re d̄de iur̄e. in p̄mo galatia. cappadocia. asia. & b̄r
 tania. ad expungendū symonē magū romā missus ē. ubiq. xxv. annis eccl̄e d̄ram sacerdo
 talē tenuit. usq. ad octauū annū ieronis. a quo & asixus cruci am̄stisio coronatus est.

INCIPIT LIBELLVS SCI AVGVSTINI
AD VERSVS QVINQVE HERESES.

debitor sum factus non necesse fuit sed quod
 est uehementi caritate; Non tam ad com-
 pellendum potest esse molestus exactor
 quam ad reddendum deuotus est debitor;
 Sed ut impleam quod promisi adiuua
 te me sanctis orationibus; ut dominus omnipotens
 deus gratiam sermonibus meis et factis faciam
 prius mentibus; ut dominus; Si me minus se dignamini qui in tempore
 ad fuistis; quinq; hostium genera esse diximus; Contraque ex
 pugnan da inducias postula uimus ut necessaria preparare
 possent; Promissus dies inluxit; nos quoque impigre ad certa
 men domino ad iuuante preces simus; Ad uictoriam nostram adno-
 quifecit celum et terram; Donabit certam uictoriam qui cer-
 tana donauit audaciam; Non nos hostium turba non bel-
 lanarum forma non quasi fulgens uestra terreat arma;
 Soliam magnam robustum armis terribilibus in gentibus turba
 municum dauid solus paruus adque in hermis unolapidis
 icu prostrauit totaque allophilorum castra turbauit adque
 fugauit; Quid autem aliud petra contra goliam manu da-
 uid missa nisi christum contra diabolum ex semine dauid sig-
 nificauit; Adgrediamur iam et eorum que diximus quinq;
 genera hostium proponamus; Pagani dicunt; Quid est
 quod nos exorretis adque abicitis tamquam multos colentes
 deos; ecce uos dominum quem predicatis colendum filium habere di-
 citis et sine alterius conmixtione sexus; natum esse confin-
 gatis; Iudei dicunt; Quomodo unum colitis dominum quando et
 hominem quem patres nostri crucifixerunt dominum dicentes
 hominibus exorquetis ut tamquam filium dei uenerantur

diplomatická minuskula - listina císaře Jindřicha III. z roku 1053

České prostředí

Z karolínské minuskuly vzniká ve 12. století přes romanogotiku gotická minuskula, ta se v průběhu 14. století etabluje do dvou verzí

- kaligrafické
- zběžné

Ze zběžné gotické minuskuly vzniká ve 40. letech 14. stol. raná literární polokurziva a v 70. letech 14. stol. raná bastarda

České prostředí

Z rané literární polokurzivy se vyvíjí literární polokurziva (60.-70. léta 14. stol.) a raná literární kurziva (60. léta 14. stol.)

Paralelně se vyvíjí diplomatická minuskula, která se ve 13. století proměňuje v gotickou kurzivu, z ní vzniká diplomatická gotická polokurziva a kurziva

Obě vývojové fáze se spojují v 60.-70. letech 14. stol. v literární kurzivu

aaabcddeetef
ggghijilmm
nnnoozpppqr
rzsststst t t a t t
t u x x y y z z

199. Gotická knižní minuskula, raná forma 12. století.

aaabbeboctd
dddeeeffgg
ggghheho y k k
l m n o o e o z p p p e
p o p p q r z s s s t t s t
t t u v x x y y z z

202. Gotická knižní minuskula, raná forma 13. století.

Rotunda – littera Bononiensis

- italská varianta gotické minuskuly,
vyvíjí se ve 14. stol.

proniká i do jižní Francie a Španělska
lépe čitelná – nedochází k asimilaci dříků
redukuje horní a dolní dotažnice
tučný tah

je graficky jednotná bez kresebných
variant

Gotická kurziva

2. pol. 13. stol. – rezignace na prvky diplomatické minuskuly, snaha o přeměnu na užitkové, rychle psané písmo

Iohannes dei gra Romanorum Rex semp Augustus Universis Imprii Romani fidelibus salutem in xpo
 summi et omne bonum. Universis vobis noscitur presentium serie volumus notum esse quod nos nullam de fratribus
 vobis ac eiusdem loci Burgensibus cum iure suo rebus inibus possessionibus rebus singulis et honestis ac bonis
 vobis eorumdem in manibus et Imprii protectionem defensionem recipimus et concedimus. Et manducos vobis multitudine
 et singulis vobis ne quis vobis prodesse omnes ante nos presentibus seu defensionis imbricandum in se
 rebus inibus possessionibus iusticia et honestis consuetudinibus contra iusticiam aliquando molestare ut inquietare
 fiat. Quod qui fecit suffragium in se contra nos offendit se seiviet incurrere. prout in iusticia seu gratia
 manifeste ad omnes fratribus omnes in nulla et ex nullam et bona inra possessiones vestras et consuetudines que
 illa vel ex tunc covent habent ut possident excedere. presentibus tamen per duodecim annos continuos ab ista
 executione dno mandando committendo valentis. In cuius testimonium mandatis in sigillum presens est
 Datum apud Rome xij kalendas Augusti. Anno dno millo. Ducento. Sexagesimo. secundo.

Rudolfus dei gra Romanorum Rex semp Augustus. Pudentibus vobis. Salutem. Consilium.
 et universis vobis de fratribus in Carlandia dilectis fidelibus suis gratiam suam et omne bonum. Nos
 in multipliciter invenire facit vobis sinceritas de vobis vobis defensus demerit quantum sine aliam
 vobis presentibus possimus per exauditionis beneficium occurramus. Hinc est quod vobis hanc gratiam
 eam de liberalitate Regia duximus faciendam. Quod quicumque sciet contra vos vel ex vobis aliam
 quem vel aliquos actionem seu questionem habuerit vel habere se punitur. Forum vobis sequens. Sol
 lam fratribus in vobis ibi recipiens quod sententia fuerit diffinitum. Si vero vos vel vobis aliam
 qui contra nos vel filios nostrorum consiliales aut homines extraneos aliquid habuerit questionis co
 ram illius iudice quem convenire soluerit rem conveniens et ibi recipiens quod dictaverit vobis oed.
 In cuius rei testimonium presentium paginam exinde conscriptam sigillis nostris sigillo iustitiae communi
 Datum Rome x kalendas Augusti. Indictione quarta. Anno domini millo. Ducentesimo. Sexagesimo. secundo.

Textura – 14. stol.

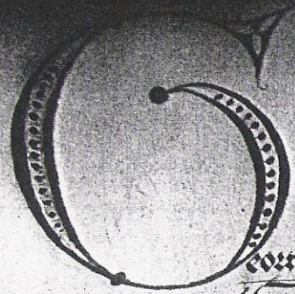
aaabbbecccd
didaedeeefff
ggghhehpüyk
klmnooæozos
ppppepoppqrs
stttuvwxyz

aæbbeccada
ddeedeeefff
ghhehpüklm
nooæozppp
pppqrzest
stttuvwxyz

Textura – 14.-15. stol.

a a b b e e c c r r a a n n d d
e e d d e e e e e e f f f f g g
h h e e h h i i k k l l m m n n
o o e e o o p p p p p p
q q p p q r r s s f f
t t t t u u v v x x y y z z

a a b b e e c c a a d d e e
d d d e e f f g g h h e e h h
i i k k l l m m n n o o e e
o o p p p p q q r r s s
t t s t t u u v v w w x x y y z z

corpus dei gratia Bohemie Rex Morauie Marchio Inuemburgen et Slesie
Marchionatus Morauie olim inclito Regno nostro Bohemie incorporatus et annexus extiterat
accedebat. Successu autem temporis accidit eundem Marchionatum fuisse a prefato Regno nos-
trario quemadmodum ex diuisione principatum et Regnorum sepe euenire solet. Ideo ut huius-
modi predicto Regno Bohemie reuincere et denuo annectere ac imperpetuum incorporare. Nam nul-
la et coniunctionem principatum et Regnorum quibus firma magis stabilia aut fortia redduntur. Cor-
tute unita facile resistetur hostibus et saluti eiusdem rei publice ac conseruationi satis consulatur. Atque
tibus principatum conducere consentur. Auctoritate Regia procuramus. Sane dum apud Silesiam
obseruantiam Barones Nobiles et Incole eiusdem Marchionatus utilitatibus suis prospici cupientes
Marchionatum Corone et Regno Bohemie a quo aliquando temporis spacio fuit abstractus denuo unire
eadem intencio dudum sollicitabat et conformis eorum peticio nobiscum continebat animo alacriori
deliberacione sano procerum et aliorum nostrorum fidelium accedente consilio. Decretum nostrae scientiae a
Regno nostro Bohemie unimus annectimus adiungimus appropriamus attribuimus ac perpetuo et
idem Marchionatus Morauie nunquam ammodo imperpetuum per quempiam quocumque ingenio su-
norari obligare intoto vel in parte seu via dotis aut quouis alio modo alienari a Corona Regni Silesie
exnunc in antea perpetue non solum pertineat. verum attentissime teneatur et custodiatur. Nulli
et incorporacionis quouis modo infringere aut ei quomodolibet contrauenire. Si quis autem success-
uerit illud exnunc prout extunc et extunc prout exnunc veritum inane et nullius roboris esse deca-
suadentes autem et consulentes in oppositum premissorum cuiuscumque dignitatis status officii aut co-
perpetue incidere et incurrere ac ab honoribus et officiis suis quibuscumque eo facto cadere. necnon a
has nostras literas fieri iussimus et Sigilli nostri appensione communi. Datum Silesie die

Písma v novověku

- **NOVOGOTICKÁ PÍSMĀ**
- humanistická písma

- jdou paralelně vedle sebe,
užití závisí na jazyku textu

Humanistické písmo

- vznik písma na konci středověku napodobením karolíny = návrat před gotizací v knižním písmu a napodobení antiqui
- běžnou variantou knižního písma humanistická kurziva
- v 19. století vytlačuje novogotické písmo v jazykově českých textech, ve 20. století v jazykově německých
- humanisté obnovují nejprve písmo nápisové a posléze domnělé písmo knižní

aaæabcctde
efffgggghhij
klmnnnoœor
pppqqqrrrs
stststttuvx
xyyzæt&ſeſ
123456789

AAaABCDDDE
EFGHIJLLMMN
NNNNHNoPp
QRRSSTTVX
aaabccdeeeffggg
hhillmno·ppppqqqrr
rrraassssttsssttttu
vwxxyyze&